

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Roosa Ojanen ja Alina Vuorela

SOSIAALIHUOLLON HENKILÖSTÖN KOKE-
MUKSIA AUTISMIN KIRJON LASTEN JA
NUORTEN KOHTAAMISESTA

Sosiaali- ja terveysala
2024

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Alina Vuorela ja Roosa Ojanen
Opinnäytetyön nimi	Sosiaalihuollon henkilöstön kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta
Vuosi	2024
Kieli	suomi
Sivumäärä	39 + 3 liitettä
Ohjaaja	Riitta Häyry

Tämä opinnäytetyö käsittelee autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamista heidän kanssaan työskentelevien ihmisten näkökulmasta. Suomessa ei ole tehty aikaisemmin haastattelu- tai kyselytutkimusta aiheeseen liittyen. Eräs opinnäytetyö käsittelee teoreettisesta näkökulmasta aiheesta. Aiheeseen liittyvä ongelma on työntekijöiden omien kokemusten esille tuomisen puute ja ylipäättään tiedon puute aiheesta. Tutkimuksen tehtävänä on tuoda esille sosiaalihuollon työntekijöiden omia kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta.

Teoreettisessa viitekehyksessä kerrataan autismin piirteet sekä lapsen kehitys ja miten autismi ilmenee eri ikävaiheissa. Teoreettisessa viitekehyksessä kerrotaan myös autismiin liittyvästä haastavasta käyttäytymisestä ja autismin kirjon lasten ja nuorten oikeuksista. Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat autismi, lapset ja nuoret, kokemukset, kohtaaminen ja vuorovaikutus. Nämä käsitteet avataan teoreettisessa viitekehyksessä. Tutkimus toteutettiin kyselynä autismin kirjon lasten ja nuorten kanssa työskentelevälle sosiaalihuollon henkilöstölle. Tutkimusaineisto koostuu työntekijöiden vastauksista anonyymiin kyselylomakkeeseen.

Tutkimusaineistosta nousi esille, että haastavaa käyttäytymistä ilmenee ainakin tässä yksikössä paljon. Työntekijöiden kokemusten mukaan näiden lasten ja nuorten kanssa tulee olla rauhallinen ja ymmärtäväinen. Vuorovaikutuksen kanssa on myös haasteita. Työntekijät ovat kokeneet tällaisten haasteiden kanssa hyödylliseksi erilaiset apuvälineet sekä tukiviittomat. Heidän mukaansa autismin kirjon lapsi tai nuori olisi myös hyvä kohdata rohkeasti ja tutustua häneen rauhassa.

Avainsanat	autismikirjon häiriö, lapset ja nuoret, kokemukset, kohtaaminen, vuorovaikutus
------------	--

ABSTRACT

Author	Alina Vuorela and Roosa Ojanen
Title	The Experiences of Social Welfare Professionals of Their Encounters with Children and Adolescents on the Autism Spectrum
Year	2024
Language	Finnish
Pages	39 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Riitta Häyry

This bachelor's thesis handles encounter of children and adolescents with autism spectrum from social welfare workers' point of view. No empirical research has been carried out on this topic before in Finland. There is a bachelor's thesis that deals with this topic from a theoretical point of view. It can be seen as an issue that the social welfare workers' experiences have not been dealt with and there is also a lack of information on the topic. The aim of the research is to bring forth social welfare workers' own experiences of encounter with children and adolescents with autism spectrum.

The theoretical framework deals with autism and child development characteristics and how autism characteristics appear at different ages of the child. The theoretical framework also contains information about challenging behaviour that is connected to autism. Also, the rights of the children and adolescents with autism spectrum are looked at. The key concepts of this bachelor's thesis are autism, children and adolescents, experiences, encounter, and interaction. These concepts will be explained in the theoretical framework. The research was carried out with a questionnaire to social welfare workers who work with children and adolescents with autism. The research material consist the respondents' anonymous responses.

The research results show that at least in this unit challenging behaviour is common. According to the experiences of the social welfare workers with these children and adolescents, one should be calm and understanding. There are also challenges with interaction. Social welfare workers have experienced that different aids and supportive signs are useful with these interaction challenges. They also think that it would be good to encounter child or adolescent with autism bravely and take time to get to know them.

Keywords

autism spectrum disorder, children and adolescent, experiences, encounter, interaction

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
2.1	Autismikirjon häiriö.....	10
2.2	Lapset ja nuoret	13
2.2.1	Normaalin 4–11-vuotiaan lapsen kehitys	13
2.2.2	Autismikirjon piirteiden näkyminen 4–11-vuotiailla	14
2.2.3	Normaalin 12–18-vuotiaan nuoren kehitys	14
2.2.4	Autismikirjon piirteiden näkyminen 12–18-vuotiailla	14
2.3	Kokemukset.....	15
2.4	Kohtaaminen.....	15
2.5	Vuorovaikutus	17
2.6	Autismikirjon haastava käyttäytyminen	17
2.7	Haasteita vuorovaikutuksessa	19
2.8	Autismin kirjon lasten ja nuorten oikeudet	19
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
4.1	Tutkimuksen kohderyhmä	22
4.2	Aineiston hankinta	24
4.3	Aineiston analyysi	25
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	34
6.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	34
6.2	Tulosten pohdinta	35
6.3	Jatkotutkimusaiheet	36
	LÄHTEET	38

LIITTEET 40

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Autismikirjon lapsen tai nuoren kohtaamiseen liittyviä piirteitä 27

LIITELUETTELO

LIITE 1. Saatekirje

LIITE 2. Kysely

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on saada erään pienryhmäkodin työntekijöiltä kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta. Kokemuksia kerätään anonyymien kyselylomakkeen avulla. Vastauksia on kerätty keväällä 2023 kyseisen pienryhmäkodin työntekijöiltä. Kartoitamme kyselyn avulla, miten työntekijät itse kokevat esimerkiksi haastavaan käyttäytymiseen tai vuorovaikutukseen liittyvät haasteet autismin kirjon lasten ja nuorten kanssa. Aihe on kiinnostava ja siitä löytyy todella vähän käytännön tietoa.

Aiheeksi valikoitui nimenomaan työntekijöiden kokemukset autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta, koska he ovat niitä, jotka joka päivä työskentelevät autismin kirjon lasten ja nuorten kanssa. He saavat myös joka päivä lisää kokemuksia aiheeseen liittyen ja on tärkeää saada ne myös näkyviin, sillä joku voi mahdollisesti hyötyä niistä. Kokemukset ovat niitä, joiden pohjalta ihminen toimii ja käsittelee opittua teoretietoa, siksi näkökulmana on kokemukset. Kohtaaminen on etenkin autismin kirjon lasten ja nuorten kanssa todella tärkeä osa työtä. Sen vuoksi opinnäytetyössä isona osana on juuri autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaaminen.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii yksityinen sosiaalihuollon palveluntuottaja. Toimeksiantaja on kehitysvammaisten ja autismin kirjon lasten ja nuorten pienryhmäkoti. Kyselyn kysymykset on harkittu tarkkaan, jotta ketään lasta tai nuorta ei voi tunnistaa. Myöskään pienryhmäkodin paikkakuntaa ei mainita tai, kuinka monta lasta tai nuorta kyseisessä paikassa asuu. Tutkimussuunnitelma on käynyt eettisen toimikunnan arvioitavana ja sieltä on saatu hyväksyntä opinnäytetyön toteuttamiselle.

Aihe on merkityksellinen, sillä ainakaan Suomessa ei ole tehty kyseiseen aiheeseen liittyen kyselyä. Eräs opinnäytetyö käsittelee aihetta teoreettisten lähtökohtien kautta. On tärkeää, että aiheesta saadaan myös sosiaalihuollon omia kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamiseen liittyen. Tärkeäksi aiheen tekee

myös se, että täten saadaan esimerkiksi uusille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille näkemystä, kuinka olisi hyvä kohdata autismin kirjon lapsi tai nuori.

Toimeksiantaja hyötyy opinnäytetyöstä siten, että sen voi näyttää esimerkiksi uusille työntekijöille, kuinka on hyvä kohdata autismin kirjon lapsi tai nuori kokeneempien työntekijöiden mielestä. Tarkoituksena on siis saada kokeneempien työntekijöiden kokemuksia jaettua ei niin kokeneille mahdollisesti uusille työntekijöille, jotta he saisivat joitain lähtökohtia omaan työhönsä.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä opinnäytetyössä käsitellään autismikirjon lasten ja nuorten kohtaamista ja erityisesti sosiaalihuollon henkilöstön kokemuksia autismikirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat autismikirjon häiriö, lapset ja nuoret, kokemukset, kohtaaminen ja vuorovaikutus. Käsitellään myös autismikirjon haastavaa käyttäytymistä, koska sillä on vaikutuksensa autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamiseen. Lapsi ja nuori luvussa avataan, millainen on normaali 4–18-vuotias lapsi ja nuori, sekä kerrotaan millaisia piirteitä autismikirjon lapsella ja nuorella esiintyy kyseisissä ikäryhmissä. Toiseksi viimeisessä kappaleessa kerrotaan artikkelista, jossa käydään läpi autismikirjo häiriöisen vuorovaikutukseen liittyvistä haasteista. Viimeisessä kappaleessa avataan lakia, joka kertoo, mitä kuuluu autismikirjon lasten ja nuorten oikeuksiin.

2.1 Autismikirjon häiriö

Autismikirjo häiriö on laaja-alaisin kehityksellisin keskushermoston häiriö, jonka ydinoireita ovat muun muassa toimintakyvyn haitat ja myös pysyviä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation erityispiirteitä, kuten rajoittuneisuus, toistuvat ja joustamattomat käytösmallit. Autismikirjon häiriö ilmenee myös eri kiinnostuksen kohteina ja aktiviteetteina. (Käypä hoito, 2023.) Sana ”autismikirjo” kuvaa, kuinka oireet ovat moninaisia, yksilöllisiä ja vaikea-asteisia ja niiden vaihtelu on suurta yksilöiden välillä. Autismikirjo aiheuttaa haittaa elämän tärkeillä osa-alueilla ja yleensä poikkeava käytös haittaa viimeistään kolmannen ikävuoden aikana. (Socada, 2020.)

Suomen uusimmassa tautiluokituksessa ei enää erotella eri autismikirjon häiriöitä omiksi diagnooseiksi, vaan autismikirjo nykyään kattaa laajan jatkumon, joita on muun muassa erilaiset älylliset kehityskulut ja kielelliset kyvyt. Kuten aiemmin Aspergerin oireyhtymä oli omansa, mutta nykyään se katsotaan osaksi laajaa autismikirjoa. (Socada, 2020.) Käypä hoito (2023) suosituksessa mainitaan, että autismikirjon häiriöihin luokitellaan seuraavat ICD-10-luokittelun diagnoosit, joita

ovat lapsuusiän autismi, Aspergerin oireyhtymä, määrittämätön lapsuusiän laaja-alainen kehityshäiriö, epätyypillinen oireyhtymä ja muu lapsuusiän laaja-alainen kehityshäiriö.

Autismikirjon häiriön syytä ei varsinaisesti tunneta vielä tarkoin, mutta siitä ollaan varmoja, että taustalla on perimän ja ulkoisten tekijöiden yhteisvaikutus. Syntymekanismeja autismikirjon häiriöön ei vielä tarkasti tunneta. Mikään yksittäinen tekijä ei kokonaan selitä miksi häiriö kehittyy. On kuitenkin havaittu, että tietyt perintötekijät yhdessä ympäristön kanssa vaikuttavat häiriön ilmentymismuotoon ja sen syntyyn. On kuitenkin harvinaista, että yksittäinen geenivirhe tai kromosomimuutos johtaa autismikirjon häiriöön. Kuitenkin periytyvyys kaksos- ja perheaineistojen perusteella on jopa 64–91 %, mutta silti jää tarkka geneettinen syy usein edelleen avoimeksi. On havaittu myös, että varhain syntyneillä eli ennen raskausviikkoa 26, keskosilla on suurentunut riski saada autismikirjon häiriö. Raskauden- ja synnytyksenaikaisten tekijöiden on todettu lisäävän autismikirjon häiriön riskiä. Näitä ovat muun muassa D-vitamiinivaje raskauden aikana, joka todennäköisesti on yhteydessä autismikirjon häiriön riskin syntyyn, sekä äidin raskaudenaikaisella valproaattilääkityksellä on todettu myös lisäävän autismikirjon häiriön riskiä lapsella. (Käypä Hoito, 2023; Socada, 2020.)

Autismikirjon häiriön piirteet ovat laaja-alaisia ja ovat jokaiselle erilaisia. Joillakin henkilöillä edellä mainittuun häiriöön liittyy suurentunutta kehitysvammaisuutta, oppimisvaikeutta ja puheen kehityksen häiriön riskiä. Osa lapsista ja nuorista ei kykene kommunikoimaan puheella lainkaan, mutta toisaalla puheen kehitys on kuitenkin tavanomaista. Siksi autismikirjon omaavan henkilön kanssa kommunikointi voi olla vaikeampaa, sillä heillä voi olla vaikeuksia ymmärtää ja käyttää puhuttua kieltä. Tällöin autismikirjon lapsi ja nuori käyttävät puheen tukena usein korvaavia menetelmiä kommunikoidessaan muiden kanssa, kuten kuvia, viittomia ja kirjoittain tekstejä, jotta he tulevat ymmärretyksi. (Socada, 2020; Autismiliitto.)

Autismikirjon häiriön lapsilla ja nuorilla aivot toimivat osittain eri tavalla, kuin muilla ja he myös hahmottavat maailman eri tavoin. Autismikirjon häiriön lapsilla

ja nuorilla voi myös olla yleistä, että joidenkin asioiden tekeminen voi olla vaikeampaa, kun taas toiset asiat voivat olla heille helpompaa ja ne sujuvat tavallista helpommin. Autismikirjon lapsilla ja nuorilla voi myös hyvin olla stressiherkkyyttä, jolloin heillä hermosto kuormittuu helposti esimerkiksi meluisasta ympäristöstä, vaihtuvista ja epäselvistä tilanteista sekä sosiaalisesta kanssakäymisestä (Socada, 2020; Autismiliitto.)

Autismikirjon lapsella ja nuorella voi olla usein myös vaikeaa ymmärtää, miltä toisista lapsista tai nuoresta voi tuntua, mitä toiset lapset ja nuoret ajattelevat ja miksi he toimivat joillain tietyllä tavalla tilanteissa. Autismikirjon lapsen ja nuoren on vaikea tietää, mitä häneltä odotetaan ja miten eri tilanteissa on soveliaista toimia. Autismikirjon lapselle ja nuorelle rutiinien toistaminen on tärkeää ja joskus heidän elämänsä voi olla jopa kaavamaista. Osalla autismikirjon lapsilla tai nuorilla voi ilmetä kaavamaista liikehdintää, kuten vartalon heijaamista, pyörimistä tai jopa käsien läpsyttelyä. (Socada, 2020.)

Autismikirjon lapsi ja nuori hyötyy arjesta, joka suunnitellaan hänelle etukäteen ja joka on mahdollisimman säännöllistä. Näin autismikirjon lapsen ja nuoren arki sujuisi paremmin ja tähän voidaan käyttää apuna erilaisia kuvia päivän kulusta, jolloin autismikirjon lapsi ja nuori hahmottaa siitä helpommin päivän kulun. Autismikirjon lapselle ja nuorelle voi olla vaikeuksia sopeutua arjessa tapahtuviin muutoksiin ja uusiin tilanteisiin. Siksi heille on siis tärkeää, että heidän arkensa olisi mahdollisimman säännöllistä ja etukäteen suunniteltua. (Socada, 2020; Mielen-terveystalo.fi.)

Autismikirjon lapsella ja nuorella voi esiintyä erilaisia aistiyliherkkyyksiä, jotka on hyvä kartoittaa ja ottaa huomioon. Sillä kun aistiyliherkkyydet osataan ottaa huomioon, niin siten voidaan vähentää autismikirjon lapsen ja nuoren stressiä ja siten myös välttyä haastavalta käyttäytymiseltä. Siksi on autismikirjon lapsen ja nuoren ympäristöstä tärkeä tehdä heille mahdollisimman turvallinen ja miellyttävä heidän aistimuksensa huomioiden. (Socada, 2020.)

2.2 Lapset ja nuoret

Tässä opinnäytetyössä lapsella ja nuorella tarkoitetaan 4–18-vuotiaita. Terveyskirjaston mukaan nuoruus alkaa ikävuodesta 12. Tätä ennen ihminen on lapsi. Eli 12–18-vuotiaat ovat nuoria ja 4–11-vuotiaat lapsia. (Korhonen, 2021.)

Seuraavaksi avataan lapsen ja nuoren normaalia kasvua ja kehitystä ja mitä kehityksen piirteitä heillä esiintyy missäkin ikävaiheessa. Jokaisen lopussa kerrotaan myös autismlinkirjon lapsen ja nuoren piirteistä, miten ne tulevat ilmi lapsella ja miten nuorella.

2.2.1 Normaalin 4–11-vuotiaan lapsen kehitys

Normaali leikki-ikäinen lapsi eli 4–6-vuotias on tyypillisesti tässä ikävaiheessa vilkas, utelias ja aloittekykyisempi touhuttaja. Leikki-ikäisenä lapselle alkaa kehitymään sosiaaliset taidot siten, että he kykenevät ottamaan toiset paremmin huomioon. Usein heillä on vilkas mielikuvitus, joka usein ilmenee ajoittaisena pelkoina ja lapsella saattaa olla myös mielikuvituskavereita. Tässä ikävaiheessa lapsi alkaa ymmärtämään hyvän ja pahan, oikean ja väärän väliset erot. Hän kykenee vanhemman avustuksella miettimään tekojensa seurauksia, vaikka he ovatkin pitkälti vielä sitoutuneita omaan näkökulmaansa. (Korhonen, 2021.)

Normaalisti kehittyvästä 6–11-vuotiaasta lapsesta puhutaan alakoululaisesta. Lapset tässä ikävaiheessa ovat aloittamassa esikoulua ja koulua, jolloin heidän maailmansa alkaa suuntautua kodista ja vanhemmista kavereihin ja kodin ulkopuoliseen maailmaan. Tällöin saattaa esiintyä ohimenevää uhmakkuus- ja levottomuuskausia. Lapset voivat olla ristiriitaisia ja aiempaa ailahtelevaisempia ja jopa takertua vanhempiin. Esiintyy pelkoja epäonnistumisesta, eroon joutumisesta, kuolemasta ja sairastumisesta. Tässä esikouluvaiheessa lapsella alkaa omatoimisuus, joustavuus ja kyvykkyys kasvamaan. Tässä ikävaiheessa kaverisuhteet ja ryhmään kuuluminen on tärkeää, sillä heillä on tarve tulla hyväksytyksi ikätovereiden silmissä. (Korhonen, 2021.)

2.2.2 Autismikirjon piirteiden näkyminen 4–11-vuotiailla

Tässä ikäryhmässä autismikirjon lapsella alkaa ilmenemään muun muassa sillä, että lapsi voi vaikuttaa, että hänellä olisi kuulemiseen tai muun aistitoiminnan ongelmia, kuten hän ei näytä vastaavan kysymyksiin ja ei reagoi omaan nimeen. Hän voi myös reagoida voimakkaasti tai ei lainkaan erilaisiin ääniin, valoihin tai hajuihin. Vuorovaikutus voi myös olla poikkeavaa totutusta vuorovaikutuksesta. Se voi ilmetä muun muassa sillä, että lapsi ei leiki ikätovereiden kanssa ja usein hän leikkii yksin ja voi olla lelujen asettamista riveihin ja jonoihin. Usein heillä ilmenee katsekontaktin välttelyä ja he eivät usein tee aloitteita vuorovaikutukseen, eivät kysy tai kommentoi. (Autismiliitto, 2023.)

2.2.3 Normaalin 12–18-vuotiaan nuoren kehitys

Nuoren kehityksessä puhutaan varhaisnuoruudesta, jolloin he ovat 12–14-vuotiaita. Tässä vaiheessa nuorella ilmenee usein tunnekuohuja, kehon muutoksia ja usein tässä vaiheessa lapsi alkaa irrottautua vanhemmistaan vähitellen. Tässä vaiheessa alkaa myös heräämään nuoren seksuaalisuus. Varhaisnuoruuden jälkeen alkaa keski- ja jälkinuoruus, johon lukeutuu 15–18 ikävuodet. Näissä ikävuosissa alkaa ilmenemään muun muassa kuinka kaverisuhteilla on suuri merkitys nuoren elämässä. Usein he alkavat etsimään omaa identiteettiään, jolloin voi esiintyä mielialan vaihteluja, erilaisia kokeiluja ja jyrkkiä mielipiteitä. Nuoret alkavat myös enemmän ajattelemaan muun muassa erilaisia näkökantoja, hahmottamaan asioiden seurauksia sekä ennakoimaan tapahtumia. (Korhonen, 2021.)

2.2.4 Autismikirjon piirteiden näkyminen 12–18-vuotiailla

Tässä ikäryhmässä autismikirjon nuorella esiintyy kiinnostusta jostain tietystä asiasta ja haluaa mahdollisesti keskittyä siihen intensiivisesti ja pitkiä aikoja. Autismikirjon nuori voi kiinnittää huomiota asioiden yksityiskohtiin. Usein autismikirjon nuorilla on vaikea solmia kaverisuhteita ja he usein kokevat yksinäisyyttä. Vaikeus solmia kaverisuhteita voi ilmetä muun muassa sillä, että autismikirjon nuori

voi tuntea ystävyysuhteen vastavuoroisuuden haastavaksi tai hänen vain on vaikea ymmärtää ihmissuhteita. Usein autismikirjon nuorilla on vaikeuksia ilmaista omiaan tunteitaan. Autismikirjon nuorella voi ilmetä sitä, että hän varmistelee asioita, eli hän kaipaa paljon vahvistusta ja varmistusta jälkikäteen omasta toiminnastaan. Seksuaaliset tunteet autismikirjon nuori voi kokea hämmentäviksi ja turhauttaviksi. (Autismiliitto, 2023.)

2.3 Kokemukset

Tässä opinnäytetyössä käsitteellä kokemukset tarkoitetaan henkilöstön omia kokemuksia autismin kirjon lasten tai nuoren kohtaamisissa ja heidän omia kokemuksiaan siitä, kuinka autismin kirjon lapsi tai nuori tulee kohdata ja mitä henkilöstön mielestä olisi hyvä ottaa huomioon, kun kohtaa autismikirjon lapsen tai nuoren.

Nämä kokemukset eivät siis ole tieteeseen perustuvia, vaan perustuvat henkilöstön omiin aisteilla havaittuihin asioihin ja muualta opittuun tietoon. Täten jokaisella yksittäisellä henkilöllä voi olla erilaisia kokemuksia keskenään. (Tieteen termipankki, 2023.)

2.4 Kohtaaminen

Kohtaamisella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sitä, kuinka on hyvä kohdata autismin kirjon henkilö, jota ei ole aikaisemmin kohdannut tai ei ole aiempaa kokemusta autismin kirjon henkilöstä. Kohtaamisen tarkoituksena on olla kunnioittava, vaikka olisikin sellainen henkilö, josta ei tiedä mitään ennestään, esimerkiksi hänen sairauksistaan, mitkä voivat vaikuttaa kohtaamiseen jollakin tavalla. (Styrman & Torniainen, 2018)

Kohtaaminen on eräänlainen tapahtuma, jossa ollaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Siinä ollaan kiinnostuneita toisesta ja halutaan ymmärtää toista. Kohtaamisessa ollaan läsnä toiselle osapuolelle, vaikka se olisikin tapahtumana vain pienen hetken ajan. (Koskinen, 2016.)

Tärkein osa kohtaamisessa on ensivaikutelma. Ensivaikutelma luo kuvan, millainen henkilö on ja se jää mieleen. Etenkin, jos henkilö, joka kohdataan, on tunteiden myllerryksessä, on tärkeää luoda hyvä ja luottavainen ensivaikutelma. On vaikeaa muuttaa ensivaikutelman luomaa kuvaa enää jälkeenpäin. On tärkeää myös tunnistaa asiakkaan eri tunnetilat, onko asiakas pelokas tai surullinen. Tunteet ovat tärkeä ottaa huomioon, vaikka pääasiana olisikin vain jonkin toimenpiteen tekeminen. Asiakas voi esimerkiksi ajatella, että joku toinen työntekijä auttaa vaatteet päälle paremmin, kuin toinen ihan vain sen perusteella, että toinen työntekijä osaa kohdata asiakkaan paremmin. (Haho, 2013.)

Kohtaamiseen liittyy vahvasti myös eettisyys ja eettinen kohtaaminen. Joku ihminen voi olla eettinen tai jokin teko voi olla eettinen. Eettisyys mielletään usein hyvyteen tai oikeaan tapaan tehdä jotain. Kohtaamisessa eettisyys voi tarkoittaa kohtaamista ilman ennakkoluuloja ja hyvällä asenteella kohtaamista. Kaiken kaikkiaan eettisessä kohtaamisessa toimitaan asiakkaan edun mukaisesti. (Haho, 2013.)

Eettisyyden lisäksi kohtaamisessa nousee esille arvostus. Lapsi tai nuori tulee kohdata yhtä lailla arvostavasti, kuin aikuinenkin. Etenkin lapsen kohdalla korostuu ymmärrettävyys. Lapsen kohtaamisessa tulee huomioida lapsen ikä ja kehitystaso, millaista vuorovaikutusta hän ymmärtää kohtaamistilanteessa. Lapsellekin täytyy antaa hyvä ensivaikutelma, jotta kohtaamiset ovat jatkossakin mielekkäitä kaikille osapuolille. Kun lasta kohtaa arvostavasti, lapsi saa kohtaamisesta enemmän irti ja hänelle tulee arvostettu olo. Lapsi voi kokea saavansa olla arvostettu osapuoli kohtaamisessa, eikä vain neuvoja tai käskyjä vastaanottava osapuoli. Lapsi ei vastusta niin paljon, jos saa tuntea olevansa arvostettu kohtaamistilanteessa. Lapsi myös oppii arvostavassa kohtaamistilanteessa esimerkiksi tunnetaitoja. (Väestöliitto, 2023.)

2.5 Vuorovaikutus

Kyseisessä yksikössä käytetään sanaa ”vuorovaikutus”, kun kommunikoidaan lasten ja nuorten kanssa. Vuorovaikutuksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä työntekijän ja autismikirjon lapsen tai nuoren välistä yhteyttä, jolla he pystyvät kommunikoimaan toistensa kanssa.

Kaikilla on oma tapansa olla vuorovaikutuksessa. Jokainen ihminen tuo erikseen vuorovaikutukseen oman osansa. Jotta voi ymmärtää toista ja olla vuorovaikutuksessa tämän kanssa, tulee näyttää kiinnostusta toista osapuolta kohtaan. Oma asenne on myös ratkaisevassa osassa vuorovaikutustilanteessa. Ammattilainenkin saa näyttää ilmein ja elkein tunteitaan, mutta täytyy huomioida, että ne eivät saa käydä liian raskaaksi asiakkaalle. (THL, 2023.)

”Hyvä vuorovaikutus on prosessi, jonka etenemiseen kaikki osapuolet vaikuttavat. Jokainen hyväksyy alussa sen, että toiset katsovat asiaa omasta näkökulmastaan”, kertoo opettaja ja tutkija Katja Keisala artikkelissaan. (Keisala, 2017.)

Esimerkiksi autismin kirjon lasten ja nuorten kanssa työskennellessä tulee heti alkuun hyväksyä, että vuorovaikutuksessa saattaa molemmilla osapuolilla olla eri näkemys tai ylipäättään erilainen tapa olla vuorovaikutustilanteessa. Omat haasteensa tuovat tietenkin autismin kirjolle tyypilliset vuorovaikutusvaikeudet.

Jos joku ei näe vuorovaikutukseen liittyviä vaatimuksia samaan tapaan, kuin muut, sitä ei pidä katsoa vuorovaikutustilanteessa ongelmana. Parempi olisi ajatella sen olevan vuorovaikutuksen lähtökohta. Vuorovaikutus ylipäättään alkaa vasta, kun sen lähtökohdat ovat selvillä. (Keisala, 2017.)

2.6 Autismikirjon haastava käyttäytyminen

Haastavalla käyttäytymisellä tarkoitetaan käyttäytymistä, joka aiheuttaa haittaa joko henkilölle itselleen tai muille ihmisille tai jopa fyysiselle ympäristölle. Haastavan käyttäytymisen määrittelemisen ei ole aina helppoa. Jokainen meistä kokee

maailman eri tavalla. Haastava käyttäytyminen usein määritellään käyttäytyjän, että toisen ihmisen näkökulmasta. Jotta käyttäytyminen voidaan määritellä haastavaksi, tulee sen aiheuttaa todellista uhkaa tai vaaraa. haastavalle käyttäytymiselle on ominaista, että käyttäytyminen on epäsovivaa siinä tilanteessa missä sitä esiintyy, esimerkiksi jos henkilö hyppii sisällä. (Autismiliitto, 2022; Kujanpää & Koskentausta, 2023.)

Kujanpään ja Koskentaustan (2023) mainitsevat, että haastava käyttäytyminen on sopimatonta, häiritsevää ja poikkeavaa käyttäytymistä, silloin se määritellään haastavaksi käyttäytymiseksi, ja se voi olla lievistä vakavaa. Vakavan haastavan käyttäytymisen kriteereinä on, että se on hyvin häiritsevää, tuhoisaa ja vaarallista. Tällaisia ovat esimerkiksi itsensä vahingoittaminen, kuten pään hakkaaminen, ihon nyyppiminen, käsien pureminen ja silmien kaivaminen. Toisiin kohdistuvaa väkivaltaa voi olla esimerkiksi lyöminen, pureminen ja potkiminen, sekä lisäksi se voi esiintyä seksuaalisesti sopimattomana käyttäytymisenä, karkailuna, raivokohtauksina, tavaroiden rikkomisena ja tuhoamisena. (Kujanpää & Koskentausta, 2023.)

Haastavan käyttäytymisen takana voi olla useita eri tekijöitä, kuten kommunikation ja vuorovaikutuksen ongelmat sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ongelmat. Haastavan käyttäytymisen takana voi usein olla stressitason nousu. Toiselle stressiä voi aiheuttaa liian kiireinen aikataulu ja toiselle stressitaso voi nousta, jos ei ole minkäänlaista aikataulua tai järjestystä asetettuna. Stressitaso nousee toisilla vähästä ja toisilla stressitason kasvamiseen vaaditaan enemmän. Myös päivittäisessä elämässä tapahtuvat liian suuret tai epäselvät vaatimukset, mielekkään tekemisen puute, kuten muutokset ja yllättävät, uudet ja vieraat tilanteet voivat aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä, jolloin nämä aiheuttavat usein pelkoa, epävarmuutta, kuormittuneisuutta ja stressiä autismin kirjon lapselle ja nuorelle. (Kujanpää & Koskentausta, 2023; Autismiliitto, 2022.)

Haastavaan käyttäytymisen taustalla voi myös olla autismin kirjon lapsella ja nuorella se, että hänellä esiintyy kipuja tai joitakin muita fyysisesti epämiellyttäviä tunteita.

muksia, joita hänen on vaikea ilmaista. Tällöin epämukava olo voi purkautua haastavana käyttäytymisenä ja siksi on osattava ottaa nämäkin asiat huomioon silloin, kun autismikirjon lapsi tai nuori alkaa käyttäytymään haastavasti. (Kujanpää & Koskentausta, 2023.)

2.7 Haasteita vuorovaikutuksessa

Duodecim -lehteen tehdyssä artikkelissa käydään läpi, miten autismikirjon häiriöisen vuorovaikutuksessa voi olla erilaisia haasteita. Kyseisessä artikkelissa kävi ilmi, että autismikirjon häiriöisen vuorovaikutukseen liittyy haasteita, jotka limityvät ja kietoutuvat toisiinsa monin eri tavoin. Autismikirjon häiriöisen vuorovaikutukseen voi hyvin liittyä sitä, että hän välttelee katsekontaktia vuorovaikutuksen aikana, joka on osana kehon toimintaa. Autismikirjon henkilöllä voi olla ongelmia vuorovaikutuksessa siten, että he eivät osaa tulkita muiden ihmisten kehonkieltä samalla kun heille puhutaan. (Stevanovic & Koskinen 2018.)

Stevanovicin ja Koskisen (2018) artikkelissa käy ilmi, että autismikirjon henkilöllä voi olla myös vaikeuksia havaita vuorovaikutukseen liittyviä konteksteja, kuten heillä on vaikeuksia puhua asiayhteydessä sopivasti, varsinkin silloin, kun autismikirjon henkilö aloittaa itse vuorovaikutustilanteen. Autismikirjon henkilölle voi olla helpompi reagoida muiden sanomisiin. Artikkelista käy ilmi, että autismikirjon henkilöllä on ongelmia osata tulkita vuorovaikutuksessa sanatonta viestintää ja heillä on myös vaikeaa hyödyntää jaettava kontekstitietoa. (Stevanovic & Koskinen 2018.)

2.8 Autismin kirjon lasten ja nuorten oikeudet

Autismin kirjon lasten ja nuorten oikeudet perustuvat lakiin. Laissa käytetään sanaa "vammainen" ja tällä sanalla tarkoitetaan myös autismin kirjon lapsia ja nuoria. Autismin kirjon lapsilla ja nuorilla on autismin vuoksi vaikeuksia suoriutua normaaleista elämän toiminnoista, ja sen vuoksi he kuuluvat tämän lain alle. Laki ta-

kaa sen, että autismin kirjon lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus elää yhdenvertaisena kansalaisena. Autismi kirjon lasten ja nuorten oikeus palveluasumiseen ja päivätoimintaan on myös turvattu tällä lailla. (L3.4.1987/380)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja saada esille henkilöstön kokemuksia, kuinka olisi hyvä kohdata autismikirjon lapsi tai nuori ja mitä haasteita voi tulla, kun kohtaa autismikirjioon kuuluvan lapsen tai nuoren. Tarkoituksena on myös lisätä työntekijöiden tietoisuutta siitä, kuinka olisi hyvä kohdata ensimmäistä kertaa autismikirjioon kuuluva lapsi tai nuori. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on keskittyä enemmän autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamiseen ja sen tuomiin haasteisiin. Opinnäytetyössä käsitellään myös, mitä on hyvä ottaa huomioon autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamisessa ja mitä haasteita voi tulla, kun autismikirjon lapsi ja nuori kohtaa uuden ihmisen. Tutkimuksen tarkoituksena on myös lisätä työntekijöiden tietoisuutta siitä, kuinka kohdata autismikirjon lapsi tai nuori.

Tutkimuksen tavoitteena on saada henkilökunnan kokemuksia siitä, mitä on hyvä ottaa huomioon, kun kohtaa esimerkiksi ensimmäistä kertaa uutena työntekijänä autismikirjon lapsen tai nuoren.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten autismikirjon lapsi tai nuori olisi hyvä kohdata?
2. Millaisia haasteita autismikirjon lapsen tai nuoren kohtaamisessa voi olla?
3. Mitä tulee ottaa huomioon kohdattaessa autismikirjon lapsi tai nuori?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän mukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohderyhmä saa vastata aika vapaasti omista kokemuksistaan aiheeseen liittyen. Tässä tapauksessa kohderyhmä vastasi avoimiin kysymyksiin omista kokemuksistaan. (Tilastokeskus.)

4.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä muodostui erään kunnan sosiaali- ja terveystalouden työntekijöistä, jotka työskentelevät eräässä yksityisessä pienryhmäkodissa, jossa asuu autismin kirjon kuuluvia lapsia ja nuoria. Tavoitteena oli kyselyn avulla saada hyvää tietoa sellaiselle työntekijälle, joka ei ole aikaisemmin kohdannut autismlapsia tai nuorta.

Tutkimus toteutettiin anonyyminä sähköisenä kyselynä Sosiaalihuollon henkilöstölle. Kyselyssä kartoitettiin heidän kokemuksiaan autismlapsien ja nuorten kohtaamisesta. Kyselyn avulla pyrkimyksenä oli saada tietoa hyvistä tavoista kohdata autismlapsia tai nuoria. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2023 henkilöstöltä kvalitatiivisella kyselylomakkeella. Kyselylomake oli sähköinen, jonka linkki laitettiin pienryhmäkodin palveluyksikön johtajalle, ja hän lähetti sen eteenpäin sähköisesti pienryhmäkodin työntekijöille. Työntekijöiden vastattua kyselyyn, vastaukset tulivat suoraan itsellemme aina, kun joku oli vastannut kyselyyn. Kyselyn vastauksia ei tarvinnut erikseen toimittaa minnekään. Kysely käytiin läpi kahden erityisohjaajan kanssa, jotka työskentelevät kyseisessä palveluyksikössä, jonne kysely toteutettiin. Kysely muovautui heidän antamiensa ohjeiden mukaisesti lopulliseksi kyselyksi.

Kyselyssä oli 15 avointa ja viisi suljettua kysymystä. Kyselyyn oli aikaa vastata yhteensä kolme viikkoa. Alun perin suunniteltu vastausaika oli kaksi viikkoa, mutta vastauksia ei saatu alkuun tarpeeksi. Vastausaikaa pidennettiin viikolla ja kyseisen

paikan johtaja laittoi muistutusviestin kyselyyn vastaamisesta työntekijöilleen. Kysely lähetettiin 25:lle sosiaalihuollon henkilöstön työntekijälle. Vastauksia saatiin yhteensä kahdeksan. Kuitenkin kaksi vastauksista olivat identtiset, joten tulkitimme, että sen oli vastannut sama henkilö, mutta vastaukset olivat tulleet kaksi kertaa. Vastauksia saatiin siis yhteensä seitsemän, jonka mukaan vastausprosentti oli 28 %.

Kyselylomakkeen alussa kartoitettiin sosiaalihuollon henkilöstön työkokemusta, kuten kauanko he ovat työskennelleet autismikirjon lasten parissa. Sen jälkeen kartoitimme yleisesti heidän työkokemustaan, kuten kauanko he ovat työskennelleet sosiaali- ja terveysalalla.

Varsinaiset kysymykset liittyivät autismin kirjon lapsen ja nuoren kohtaamiseen. Ensimmäisillä kysymyksillä kartoitettiin muun muassa sosiaalihuollon henkilöstöltä, kohtaavatko he työssään lapsia tai nuoria, joilla on vuorovaikutuksen kanssa haasteita. Kartoitettiin myös, millaisia haasteita henkilöstö on kohdannut liittyen vuorovaikutukseen ja millaisia apuvälineitä he käyttävät sellaisen lapsen tai nuoren kanssa, jolla on haasteita vuorovaikutuksessa.

Näiden kysymysten jälkeen haluttiin kartoittaa haastavaa käyttäytymistä lapsella ja nuorella. Kysymyksissä kysyttiin esimerkiksi, millaista haastavaa käyttäytymistä henkilöstö on kohdannut ja muuttuuko henkilöstön oma käyttäytyminen jotenkin, kun he ovat kohdanneet haastavasti käyttäytyneen lapsen tai nuoren. Tähän aiheeseen liittyen kysyttiin myös, huomaako henkilöstö lapsessa tai nuorella merkkejä, jotka voivat aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä ja millaisia merkkejä he ovat havainneet.

Seuraavaksi kyselyssä haluttiin kartoittaa sosiaalihuollon henkilöstöltä, onko heille autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaaminen luonnollista vai liittyykö heillä siihen erilaisia tunteita. Tämän kysymyksen jälkeen kartoitettiin sosiaalihuollon henkilöstöltä, mitä on hyvä ottaa huomioon kohdatessa autismin kirjon lasta tai nuorta.

Lopussa kysyttiin, onko sosiaalihuollon henkilöstö kohdannut omaan arvomaailmaan liittyviä haasteita kohdatessa autismin kirjon lasta tai nuorta. Tämän kysymyksen jälkeen tahdottiin, että henkilöstö avaisi vähän, millaisia tuntemuksia kyseiset haasteet ovat herättäneet henkilöstössä. Lopuksi vielä kysyttiin ohjeita sellaiselle henkilölle, joka ei ole aikaisemmin kohdannut autismin kirjon lasta tai nuorta. Haluttiin muun muassa tietää, millaisia ohjeita ja vinkkejä he antaisivat kokemattomammalle ihmiselle, joka on kohtaamassa ensimmäistä kertaa autismin kirjon lasta tai nuorta.

4.2 Aineiston hankinta

Tämän opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen aineisto on haettu muun muassa hakemalla internetistä tietoa käyttämällä avainsanoja hakusanoina, kuten autismin kirjon häiriö, lapsen ja nuoren. Aineistoa on yritetty hakea myös eri tietokannoista kuten Medic- ja CINAHL-tietokannasta, mutta sieltä haettuna tietoa kyllä löytyi esimerkiksi autismin kirjon häiriöstä, mutta tämän opinnäytetyön aiheeseen sopivaa tietoa ei löytynyt kyseisestä tietokannasta, jota olisi voitu hyödyntää tämän opinnäytetyössä teoreettisessa viitekehyksessä. Joten tämän opinnäytetyön aineisto on suurimmalta osin hankittu hyödyntäen internettiä, mutta silloin on täytynyt olla lähdekriittinen, jotta on osattu valita täsmällisen tiedon aiheeseen liittyen. Aineistoa on etsitty myös muun muassa Theseuksen kautta muiden tekemistä opinnäytetöistä, joiden aiheena on ollut autismin kirjo, sillä he ovat voineet käyttää aineistossaan sellaisia lähteitä, josta voisi olla hyötyä tämän opinnäytetyön aineiston hankinnassa.

Lähteinä on käytetty pääasiassa suomalaisia lähteitä. Ulkomaisia lähteitä ei ole käytetty käytännössä ollenkaan. Suomalaisista lähteistä löytyi hyvin tietoa aiheeseen liittyen esimerkiksi avainsanoilla etsimällä. Lähteitä etsiessä huomasi, että ainakaan Suomessa ei ole juurikaan perehdytty nimenomaan autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamiseen. Siksi on merkityksellistä tehdä tästä aiheesta opinnäytetyö ja kerätä siihen liittyen tietoa.

4.3 Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin laadullista analysointitapaa käyttäen. Laadullisen analysoinnin tavoitteena on kokonaisvaltaisesti analysoida saatuja tuloksia esimerkiksi jäsentämällä tutkimuksen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. (Jyväskylän yliopisto, 2021.)

Laadullisen analysoinnin tarkoituksena oli ensimmäisenä tutustua saatuihin tuloksiin huolellisesti, jonka jälkeen aineistoa alettiin järjestämään. Tällä järjestämisellä oli tarkoituksena saada tutkittavasta ilmiöstä tiiviimpi ja muodollisempi, jolloin tuloksia oli helpompi tulkita ja avata aineiston tuloksia ymmärrettävään muotoon. Tätä myötä oli siis helpompi kuvailla tutkittavaa ilmiötä kokonaisuutena. (Kyngäs & Vanhanen, 1999.)

Kyselyn avulla saatu aineisto luettiin läpi ja tutustuttiin sisältöön kattavasti. Lukemisella saatiin luotua pohja analyysille. Aineiston tutustumisen jälkeen alkoi aineiston pelkistäminen ja ryhmittely. Pelkistämällä tarkoitetaan, että alkuperäisilmaisuuksia muutetaan lyhyempään muotoon, jolloin pelkistettyjä lauseita oli helpompi yhdistää. Pelkistämisen jälkeen pelkistetyt lauseet/ilmaisut yhdistettiin siten, että samankaltaiset asiat yhdistettiin yhteen. Näille yhdistetyille ilmaisuille keksittiin kuvaava nimi, joka kuvaa kaikkia sen alle lisättyjä ilmaisuja. Tätä vaihetta kuvattiin aineiston ryhmittelyksi ja aineisto ryhmiteltiin kategorioittain sopiviin ryhmiin ja näistä muodostui alakategorioita ja alakategorioille keksittiin vielä yhtenäinen yläkategoria, joka yhdistää kategoriat yhteen. (Kyngäs & Vanhanen, 1999.)

Saatu aineisto pelkistettiin ja pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin ylä- ja alakategorioihin. Tämän jälkeen oli helpompi tehdä erilaisia käsittekarttoja, kun aineistot oli ryhmitelty.

Käsitekartan avulla voi yhdistää eri asioiden välisiä yhtäläisyyksiä esimerkiksi viivojen avulla. Käsitekartta auttaa havainnollistamaan ja ymmärtämään monimutkaisiakin kokonaisuuksia. (Tampereen yliopisto Tampereen ammattikorkeakoulu 2023)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli muun muassa verrata kokeneiden ja ei kokeneiden sosiaalihuollon henkilöstön kokemuksia keskenään, mutta vastauksia saatiin niin vähän, että henkilöstön välisen kokemuksen vertailu jätettiin välistä. Vertailu ei olisi luotettavaa tämän vastausmäärän kanssa.

Taulukko 1. Autismikirjon lapsen tai nuoren kohtaamiseen liittyviä piirteitä

<u>Pääkategoria</u>	<u>Alakategoria</u>	<u>Pelkistetty ilmaisu</u>
Haastava käyttäytyminen		<ul style="list-style-type: none"> - itsensä vahingoittaminen - toisen päälle käyminen - tavaroiden vahingoittaminen - kovat äänet - tavaroiden heittäminen - aggressiivinen käyttäytyminen -> raapimista, puremista, lyömistä, potkimista, lyömistä kohdistettuna ohjaajaan/itseensä, sylkemistä - riehuminen - väkivalta - karkaaminen - verbaalinen ahdistelu
Apuvälineet	apuvälineet	<ul style="list-style-type: none"> - kommunikaatiokansio - tabletti - kuvat/kommunikaatiokuvat/kuvakansio - esineet/esinekommunikaatio - sosiaalinen tarina - sanallinen ohjaus - kommunikaatiolaite - oma kehon kieli - eleet - lyhyillä sanoilla - tukiviittoma - selkokieli - ilmeet - HYP - kommunikaatio-ohjelma
	apuvälineiden hyödyt	<ul style="list-style-type: none"> - vahvistaa ja lisäävät ymmärrystä

		<ul style="list-style-type: none"> - vältetään väärinymmärryksiltä - edistävät kommunikointia - vähentää aggressiivista käytöstä - ilman niitä mahdotonta kommunikoida - auttaa rutiineissa - rauhoittavat, lapsi tulee ymmärretyksi - auttaa lasta ilmaisemaan itseään
Kohtaaminen	Haastavuuksia kohtaamisessa	<ul style="list-style-type: none"> - puhumattomuus - elekielen vähyys - tunteiden ilmaisun vaikeus - kommunikaatiokeinot puutteellisia/ vaikeuksia kommunikoida sanallisesti/ kommunikaatiohaasteet - ymmärtämisen vaikeus - väärinymmärrys - lasta ei ymmärretä - ei ymmärrä puhetta - ei osaa puhua - aistiherkkyys/ aistipulmat - kuormitustekijät - ei strukturoitu arki - muut diagnoosit ja kehitysvamma
	Hyvä kohtaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - rauhallisuus ja selkokielellä puhuminen - ei provosoidu - luonnollisuus - ei pelkää - tuntee asiakkaat - suhteutuu kuin ns. normaaliin lapseen - avoimuus, ymmärtäväinen, kärsivällinen - ei käytä liikaa sanoja puhuessa - puhuu positiivisesti ja kehuu - minimoida stressitekijät - lapsen kohtaaminen omana itsenä - ajan ja tilan antaminen - kuunteleminen

		<ul style="list-style-type: none"> - selkeä päiväjärjestys ja struktuuri - sopivien kommunikaatiomenetelmien käyttö - sanallisen ja sanattoman vuorovaikutuksen ymmärtäminen - reiluus - ennakointi - selkeys - luottamus - ilme levollinen ja rento
--	--	--

Taulukossa 1. nähdään, miten kyselyn tulokset on kategorioitu ja pelkistetty ymmärrettävämmäksi muodoksi, jota kautta saatu selkeämpää ajatusta siitä, miten sosiaalihuollon henkilöstö vastasi kuhunkin kysymykseen liittyen opinnäytetyön aiheeseen, jotka halutaan nostaa esille kyselyn tulosten tarkastelussa.

Seuraavaksi käydään jokainen kysymys ja vastaus läpi. Näin lukijan on helpompi ymmärtää, mistä kyselyssä on ollut kyse.

Ensimmäiset kolme kysymystä olivat taustamuuttujiin liittyviä kysymyksiä. Niissä kysyttiin muun muassa, kauanko työntekijä on työskennellyt autismin kirjon lasten ja nuorten parissa ja kauanko ylipäätään sosiaali- ja terveysalalla. Taustamuuttujissa oli myös kysymys liittyen työnkuvaan asumisyksikössä. Tarkoituksena oli verrata, millaisia vastauksia saadaan kokeneemmalta työntekijältä verrattaessa vähemmän kokeneeseen työntekijään. Vastauksia saatiin kuitenkin, niin vähän, ettei taustamuuttujiin liittyvä vertailu ole järkevää tässä tutkimuksessa.

Loput kysymykset liittyvät autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaamiseen. Suurin osa kysymyksistä on avoimia, mutta on myös muutama suljettu kysymys.

Neljäs kysymys oli suljettu ja siinä kysyttiin, kohtaavatko työntekijät työssään lapsia, joilla on vuorovaikutuksen kanssa haasteita. Kaikki vastasivat tähän ”kyllä”.

Viidennessä kysymyksessä sosiaalihuollon henkilöstöltä kysyttiin, millaisia vuorovaikutukseen liittyviä haasteita he ovat kohdanneet ja tähän he saivat vastata omin sanoin. Vastauksina olivat, että he ovat puhumattomia, heillä on elekielen vähäisyyttä ja tunteiden ilmaisun vaikeutta. Vastattiin myös, että lapsilla ja nuorilla voi olla kommunikaatiokeinot puutteellisia.

”Kommunikaatiokeinot puutteelliset, tunteiden ilmaisun ja ymmärtämisen vaikeus luo haastetta vuorovaikutuksessa”

”Kommunikaatio haasteita ei ymmärrä puhetta tai itse ei osaa puhua”

Kuudennessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin sosiaalihuollon henkilöstöltä, että jos lapsella tai nuorella on vuorovaikutuksen kanssa haasteita, millaisia apuvälineitä käytätte tämän lapsen tai nuoren kanssa. Tähän kysymykseen saatiin laajasti erilaisia apuvälineitä, kuten kommunikaatiokansio, tabletti, kuvat ja esineet sekä sosiaalisen tarinan hyödyntäminen.

”Erilaiset tukevat kommunikointi menetelmät. Kommunikointikansio, -tabletti, kuvat, esineet ja sosiaalinen tarina”

”Kuvakommunikaatiota, tukiviittomia, kommunikointilaitteita”

Seitsemännessä kysymyksessä haluttiin kartoittaa sosiaalihuollon henkilöstöltä, että kokevatko he apuvälineet hyödylliseksi ja millä tavoin ne ovat hyödyllisiä. Tähän kysymykseen jokaisella henkilöstöllä oli vastauksena se, että he kokevat apuvälineet hyödyllisiksi. Apuvälineet heidän mielestään muun muassa vahvistavat ja lisäävät ymmärrystä ja myös niiden avulla vältetään väärinymmärryksiltä.

”todellakin hyödyllisiä, apuvälineet vahvistavat ja lisäävät ymmärtämistä. Vältetään väärinymmärryksiä, lisätään osallisuutta”

”... ne auttavat asiakasta ilmaisemaan itseään”

Kahdeksannessa avoimessa kysymyksessä kysyttiin henkilökunnalta, että millaista haastavaa käyttäytymistä olet kohdannut. Tähän sosiaalihuollon henkilöstö vastasi muun muassa siten, että on lyömistä, sylkemistä, raapimista ja puremista, joka

voi kohdistua itseensä tai ohjaajaan. Vastattiin myös, että itsensä vahingoittamista, toisen päälle käymistä ja jopa tavaroiden vahingoittamista ja niiden heittälyä.

”itsensä vahingoittamista, toisten ihmisten päälle käymistä sekä tavaroiden vahingoittaminen”

”... aggressiivista käytöstä: raapimista, puremista, lyömistä, potkimista kohdistettuna ohjaajiin tai itseän”

Yhdeksännessä kysymyksessä haluttiin saada sosiaalihuollon henkilöstöltä, miten he reagoivat, jos kyseessä on haastavasti käyttäytyvä lapsi tai nuori, että muuttuuko heidän käyttäytymisensä jotenkin. Tähän henkilöstö vastasi, että heidän äänenpainonsa muuttuu, ja he yrittävät pysyä rauhallisena ja kuunnella lasta tai nuorta.

”oma äänenpaino muuttuu matalemmaksi ja rauhallisemmaksi. Olemus ylipäättään rauhallisemmaksi”

”kyllä, pyrin olemaan turvallinen aikuinen, kuuntelemaan ja luomaan turvaa, välittävä aikuinen”

Kymmenennessä avoimessa kysymyksessä henkilöstöltä kysyttiin, että millaisia muita haasteita autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaamiseen voi liittyä. Tähän henkilöstö vastasi, että voi olla yksipuolista ruokavaliota, siirtymätilanteiden haasteet ja päivästruktuurista poikkeaminen.

”... jos strukturoitu arki ei suju totutulla tavalla vaan siitä on poikettu, ilmenee haastetta heti tai myöhemmin”

”Ruokailu. Monet lapset suostuvat syömään vain tiettyjä ruoka-aineita. Ruokavalio voi olla yksipuolinen.”

11. kysymys oli suljettu kysymys, jossa henkilöstöltä kysyttiin, että jos kyseessä on haastavasti käyttäytyvä lapsi tai nuori, muuttuuko sinun käyttäytymisesi jotenkin. Seuraava 12. kysymys oli jatkokysymyksenä edellä olevaan kysymykseen, että jos

vastasi kyllä, millä tavalla sinun käyttäytymisesi muuttuu. Tähän kysymykseen henkilöstö vastasi samalla tavalla, kuin aikaisemmin olevaan 9. kysymykseen, jossa oli hyvin samantyylinen kysymys kuin tässä kysymyksessä.

13. avoimessa kysymyksessä henkilöstöltä kartoitettiin, että kokevatko he autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaamisen ”luonnolliseksi” vai liittyykö siihen erilaisia tunteita ja että millaisia tunteita. Tähän henkilöstö vastasi, että kokevat/tuntevat luonnolliseksi.

”Ajan myötä sitä tulee luonnollista kuin ymmärtää minkälainen autismi on ...”

”Autismikirjon henkilön kohtaaminen tuntuu luonnolliselta”

14. kysymyksessä kysyttiin sosiaalihuollon henkilöstöltä, mitä on hyvä ottaa huomioon kohdatessa autismin kirjon lasta tai nuorta. Esille nousi, oman käytöksen ja elekielen huomiointi. Työntekijät kokivat myös selkeyden olevan tärkeässä roolissa.

”Älä provosoidu ...”

”Olla avoin ja ymmärtäväinen, sekä kärsivällinen”

”Puhua selkeästi ja ei liikaa sanoja”

15. kysymyksessä kysyttiin asioita, jotka edesauttavat, että kohtaaminen menee hyvin. Esille nousi etenkin oma rauhallinen käytös, sekä lapsen tunteminen. Myös avoimuuden ja ymmärryksen tärkeys nousivat useammassa vastauksessa esille.

”Avoimuus, rauhallisuus, kuunteleminen ...”

”Luottamuksen syntyminen ...”

16. kysymys oli suljettu ja siinä kysyttiin, huomaavatko työntekijät joitakin merkkejä, jotka voivat aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä. Tähän kaksi vastasi ”ei” ja loput viisi ”kyllä”.

17. Avoimessa kysymyksessä kysyttiin edelliseen kysymykseen liittyen, millaisia merkkejä työntekijät huomaavat. Tällaisia merkkejä olivat esimerkiksi asiakkaan ulkoisen olemuksen muuttuminen, kuten äänenpainon, ilmeiden ja eleiden muutos. Levottomuutta ja ahdistuneisuutta ilmeni myös.

”Kehonkieli, hengitys ja katse”

”... levoton ääntely tai tavaroiden heittäminen”

18. kysymys oli suljettu ja siinä kysyttiin, onko autismin kirjon lasta tai nuorta kohdattaessa tullut vastaan omaan arvomaailmaan liittyviä haasteita. Tähän kaksi vastasi ”kyllä” ja loput viisi ”ei”.

19. Edelliseen kysymykseen liittyen oli avoin kysymys, jossa kysyttiin, millaisia haasteita on esiintynyt ja millaisia tunteita se herättää. Arvomaailmaan liittyvät haasteet liittyivät pääasiassa syömiseen ja itsensä vahingoittamiseen.

”Jotkut lapset tottuneet syömään samaa ruokaa kokoajan ja sitä on haastava kun yrittää heille syöttää terveellinen ruokavalio”

”... syömättömyys”

20. kysymyksessä kysyttiin ohjeita sellaiselle henkilölle, joka on lähdössä ensimmäistä kertaa kohtaamaan autismin kirjon lasta tai nuorta. Esille nousi autismin kirjon lapsen ymmärtäminen ja rauhallisuus kohtaamisessa. Kehotettiin myös olemaan rohkea ja olla avoimin mielin.

”Tärkeimpänä älä provosoidu. Ole rauhallinen ja kuuntele.”

”Rohkeasti ja aidosti kohtaamaan ja ilme levollinen ja rento ...”

”Älä jännitä, kaikki menee hyvin. Ole oma itsesi ja tutustu rauhassa asiakkaaseen sekä kysele tietoja asiakkaasta muilta henkilökunnan jäseniltä.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehdessä, koko prosessin aikana on noudatettu ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita, kuten tutkija kunnioittaa tutkittavien henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa, joka pohjautuu perustuslakiin. Tutkimus on toteutettu siten, että tutkimuksesta ei aiheutu tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä haittoja, riskejä tai vahinkoja. (Kohonen, Kuula-Luumi & Spoof, 2019.) Olemme noudattaneet hyvää tutkimuskäytäntöä opinnäytetyötämme tehdessä. Tutkimuslupa haettiin kyseisen tutkimuskohteen toimivan organisaation käytäntöjen mukaisesti.

Aineisto kerättiin ja aineisto litteroitiin anonymiteettiä ylläpitäen. Kyselyn alussa oli kyselyyn vastaaville kohta, jolla he suostuivat, että heidän vastauksiaan saa käyttää kyseisessä opinnäytetyössä. Kyselyn alussa oli myös muutama taustamuuttuja kysymys, joissa kartoitettiin muun muassa henkilöstön työkokemuksen määrää, mutta emme käyttäneet niitä mitenkään hyödyksi tulosten tarkastelussa, koska vastausmäärä oli vähäinen. Näin ylläpidimme kyselyn vastanneiden anonymiteettiä. Kyselyn alussa oli pieni saateteksti, jossa korostui se, että henkilöstö kirjottaisi asioista niin, ettei ketään yksittäistä lasta tai nuorta pystytä tunnistamaan kyselyn tulosten perusteella. Joten näin pystyttiin suojaamaan lasten ja nuoret anonymiteetti kyselyn toteutuksessa.

Luotettavuus tämän opinnäytetyön kohdalla on toteutunut siten, että kysely toteutettiin sellaiseen yksikköön, jossa on sosiaalihuollon henkilöstöä, jotka työskentelevät muun muassa autismikirjon lasten ja nuorten kanssa. Joten heiltä saatiin todellista ja totuuden mukaista tietoa heidän kokemuksiaan autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamisesta. Luotettavuutta lisää se, että kyselyn tulokset on luettu läpi ja ne on pelkistetty ja jaettu yhtenäisiin ala- ja yläkategorioihin, jolloin kyselyn tuloksia oli helpompi verrata aineiston teoreettisiin lähtökohtiin. Tämän opinnäyte-

työn luotettavuutta lisää se, että kysymysten läpikäynti osioon on lisätty kyselyiden vastauksista suoria lainauksia, jolloin nähdään henkilöstön kirjoittamat vastaukset todenmukaisina.

6.2 Tulosten pohdinta

Vastaukset tutkimuskysymyksiin saatiin, mutta ei täysin siinä laajuudessa kuin olisi voinut toivoa. Kyselyyn tulleita vastauksia olisi voinut tulla vielä enemmän, jolloin olisi saatu laajempi näkemys jokaiselta sosiaalihuollon henkilöstöltä heidän omista kokemuksistaan liittyen autismikirjon lasten ja nuorten kohtaamiseen.

Sosiaalihuollon henkilöstön kyselyn vastauksista saatiin hyvin esille se, miten on hyvä kohdata autismikirjon lapsi ja nuori. Heiltä muun muassa nousi esille, että menee vain rohkeasti kohtaamaan ja rauhallisesti omana itsenään ja tietysti avoimin mielin. Jos nyt tätä sosiaalihuollon henkilöstön kokemuksia vertaa teoreettisiin lähtökohtiin, joita kohtaamisesta löysimme, sieltä nousi muun muassa esille se, että kohtaamisessa on tärkeää kohdata ihminen ilman ennakkoluuloja ja hyvällä asenteella. Sosiaalihuollon henkilöstön mainitsemia asioita liittyen kohtaamiseen olivat muun muassa, että ymmärtää autismia ja antaa lapselle tai nuorelle aikaa lähestyä toista osapuolta, joka on kohtaamassa autismikirjon lasta tai nuorta.

Haasteita, joita sosiaalihuollon henkilöstö kohdannut autismikirjon lapsen tai nuoren kohdattaessa olivat muun muassa, että lapsi tai nuori saattoi käyttäytyä aggressiivisesti, joko itseään tai muita kohtaan, kuten puremalla, sylkemällä, raapimalla tai heittelemällä tavaroita. Kyselystä saatiin myös esille, mitkä asiat ovat sellaisia, jotka voivat aiheuttaa autismikirjon lapsella tai nuorella haastavaa käytöstä. Niitä oli muun muassa, että heitä ei ymmärretä tai he eivät ymmärrä mitä heiltä odotetaan tai he eivät vain ymmärrä mitä hänelle on sanottu, koska on puutteellinen kommunikointitaito. Kun taas meidän keräämässä teoreettisissa lähtökohdissa nousi esille, että haastavan käytöksen takana voi olla stressi, jonka on aiheutanut liian kiireinen aikataulu tai ettei päivässä ole mitään aikataulua. Haastavan

käytöksen takana voi olla myös se, että lapsella tai nuorella on kipuja tai muuten vain epämukava olo. Teoreettisissa lähtökohdissa haastavaksi käyttäytymiseksi luokitellaan sellainen käytös, jossa aiheutuu toiselle tai itselle uhka tai vaara tai muuten vain käytös on sopimatonta ja häiritsevää, kuten puremista ja sylkemistä.

Kyselyn tuloksissa tuli hyvin esille, että kuinka on hyvä kohdata autismikirjon lapsi tai nuori. Sosiaalihuollon henkilöstö mainitsi kyselyssä muun muassa, että on avoin sekä rauhallinen ja puhuu selkokielellisesti autismikirjon lapselle tai nuorelle ja kohdata lapsen tai nuoren yksilöllisesti pelkäämättä häntä ja erityisesti, että hänet kohdataan yksilöllisesti, kuten jokainen tavallisesti kehittyneen lapsen ja nuoren tulisi kohdata yksilöllisesti ja rauhallisesti sekä tärkeää antaa heillekin tilaa kohdatessa heitä. Kuten teoreettisissa lähtökohdissa mainitaan siitä, kuinka kohtaamisessa on tärkeä olla toiselle osapuolelle läsnä ja tärkeää kohdata lapsi tai nuori huomioiden hänen ikänsä ja kehitystasonsa, sekä huomioida hänen vuorovaikutus taitonsa.

Yleisellä tasolla kyselyn tuloksissa ja teoreettisissa lähtökohdissa nousi samoja asioita, jotka liittyvät autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamisessa ja siinä, mitä haasteita heidän kohtaamiseensa voi liittyä. Yleisellä tasolla saimme hyvin vastauksia niihin asioihin, joihin haimme vastauksia tällä opinnäytetyöllä ja saavutimme sen mitä haimme tällä opinnäytetyöllä. Saavutimme tällä sen, että saimme käytännön tietoa siitä, mitä haasteita autismikirjon lapsen ja nuoren kohtaamiseen voi liittyä ja mitä on hyvä ottaa huomioon kohdatessa autismikirjon lapsi tai nuori.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Autismikirjosta saisi kehitettyä paljon erilaisia jatkotutkimusaiheita, jotka olisivat varmasti hyvin tärkeitä ja hyödyllisiä niin sosiaalihuollon henkilöstölle, että terveydenhuollon henkilöstölle. Kuten, jos onnistuisi toteuttamaan jonkin laajemman kyselyn liittyen siihen, mitä on hyvä ottaa huomioon kohdatessa autismikirjon ihmisen ja siitä tehdä vielä jatkotutkimuksena terveydenhuollolle, että millaiset tiedot

ja taidot heillä olisi kohdata autismikirjon ihminen sairaalamaailmassa. Uskomme, että jokainen hoitaja, joka työskentelee sosiaali- tai terveydenhuollon puolella, eivät ole kohdanneet koskaan autismikirjon häiriötä omaavaa ihmistä. Olisi hyvin tärkeää, että tuotaisiin kaikille hoitajille tiedoksi, että kuinka autismikirjon häiriön omaavan ihminen olisi hyvä kohdata ja erityisesti mitä on hyvä ottaa huomioon, jos tämä kohtaaminen tapahtuu sairaala ympäristössä.

LÄHTEET

Autismiliitto. Mikä ihmeen autismikirjo. Viitattu 27.1.2023. https://autismiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Mika-ihmeen-autismikirjo_esite-2021_saa-vutettava.pdf

Autismiliitto.2022. Haastava käyttäytyminen. Viitattu 28.1.2023. <https://autismiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/haastemanuaali/haastava-kayttaytyminen/>

Autismiliitto. 2023. Autismikirjon piirteiden näkyminen. Viitattu 25.9.2023. <https://autismiliitto.fi/autismikirjon-piirteiden-nakyminen/>

Haho, A. 2013. Asiakkaan eettinen kohtaaminen. proEt. Viitattu 2.10.2023. <https://proet.fi/proet/yritys/artikkelit/asiakkaan-eettinen-kohtaaminen>

Jyväskylän yliopisto. 2021. Laadullinen analyysi. Viitattu 14.9.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi>

Ketola, K. 2017. Millaista on hyvä vuorovaikutus? VSLJ. Viitattu 19.9.2023. <https://vslj.fi/hyva-vuorovaikutus-perustuu-dialogille/>

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S-K. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 26.11.2023. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Korhonen, L. 2021. Kasvu ja kehitys eri-ikäkausina. Terveyskirjasto. Viitattu 4.2.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018>

Koskinen, J. 2016. Aito kohtaaminen. Ajantieto. Viitattu 27.9.2023. <https://ajantieto.fi/aito-kohtaaminen/>

Kujanpää, S. & Koskentausta, T. 2023. Haastava käyttäytyminen ja funktionaalinen analyysi autismikirjon häiriössä. Duodecim. Käypä hoito. Viitattu 15.9.2023. <https://www.kaypahoito.fi/nix03178>

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede. Vol. 11, no 1/-99. Viitattu 1.12.2022. https://peda.net/jyu/okl/ko/klt/djm/demo-3/materiaalit/kvsa:file/download/cbc6d1571e180d91eb814eb851a5f912ad27a870/Kyngas_Vanhanen_Sisallon_analyysi.pdf

Käypä hoito. 23.01.2023. Autismikirjon häiriö. Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 9.9.2023. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50131>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Säädöstietopankki Finlex. Viitattu 11.10.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vammaisen#highlight2>

Mielenterveystalo.fi. Autismikirjon häiriöt. Viitattu 15.9.2023. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/neuropsykiatriset-vaikeudet/autismikirjon-hairiot>

Socada, L. 9.3.2020. Autismikirjon häiriöt. Terveyskirjasto Duodecim. Viitattu 9.9.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00355>

Stevanovic, M. & Koskinen, E. 2018. Sosiaalinen vuorovaikutus autismikirjon häiriössä – keskustelututkimuksen näkökulma. Duodecim 2018, 134(21), 2120–2126. Viitattu 28.1.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14588>

Styrman, T. & Torniainen, M. 2018. Kunnioittava kohtaaminen on voimauttava kokemus kaikille. Sosiaali- ja terveysalan tietopalvelu. Viitattu 1.12.2022. <https://www.sosiaalialantietopalvelu.fi/kunnioittavakohtaaminen.html>

Tampereen yliopisto Tampereen ammattikorkeakoulu. Vinkkipankki. 2023. Käsite- ja miellekarttoja eri työkaluilla. Viitattu 14.9.2023. <https://sites.tuni.fi/vinkkipankki/o365/kasite-ja-miellekarttoja-eri-tyokaluilla/>

THL. 2023. Kunnioittava kohtaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Viitattu 19.9.2023. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo-puheeksiotto-ja-mini-interventio/kunnioittava-kohtaaminen-ja-vuorovaikutusosaaminen>

Tieteen termipankki. 2023. Kokemus. Viitattu 27.9.2023. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:kokemus>

Tilastokeskus. Kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 2.10.2023. https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html

Väestöliitto. 2023. Arvostava kohtaaminen. Viitattu 2.10.2023. <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/ymparisto/arvostava-kohtaaminen/>

LIITTEET

LIITE 1

Saatekirje

Hyvä henkilökunta!

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä autismi kirjjon lapsen ja nuoren kohtaamisesta sosiaalihuollon henkilöstön näkökulmasta. Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää, kuinka olisi hyvä kohdata autismin kirjjon kuuluva lapsi sekä nuori ja mitä haasteita siinä voi esimerkiksi tulla, kun kohtaa autismin kirjjon lasta tai nuorta. Tutkimus toteutetaan sähköisenä kyselylomakkeena, josta saatte linkin sähköpostiinne. Kyselyssä on strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Erityisen tärkeää on, että kysymyksiin vastataan siten, että ketään yksittäistä lasta tai nuorta ei voi tunnistaa. Toivomme monipuolisia vastauksia, jotta saamme riittävästi aineistoa tutkimukseemme. Kysely palautuu meille automaattisesti heti, kun siihen on vastattu. Eli vastaukset eivät mene enää minkään kolmannen osapuolen kautta vaan tulevat suoraan meille. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaukset käsitellään anonyymisti. Tutkimuksen jälkeen vastaukset hävitetään asianmukaisesti. Toteutamme kyselyn keväällä 2023. Kyselyyn on aikaa vastata kaksi viikkoa.

Ystävällisin terveisin sairaanhoitajaopiskelijat Alina Vuorela ja Roosa Ojanen

LIITE 2

Kysely 1

5.12.2023 14.38

E-lomake - Sosiaalihuollon työntekijöiden kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta

Sosiaalihuollon työntekijöiden kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta

Hyvät sosiaalihuollon työntekijät! Tervetuloa vastaamaan autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamiseen liittyvään kyselyyn. Tutkimuksella kerätään tietoa autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta. Tuloksia hyödynnetään ainoastaan opinnäytetyössämme. Kysely on anonymi. Erityisen tärkeää on, että etenkin avoimiin kysymyksiin vastataan siten, ettei ketään yksittäistä lasta tai nuorta voi siitä tunnistaa. Toivoisimme, että vastaisitte mahdollisimman monipuolisesti, jotta saamme tarpeeksi aineistoa tutkimukseemme.

Suostumus

Suostun siihen, että vastauksiani saa käyttää opinnäytetyössä.

- Kyllä
 Ei

Taustamuuttujat

Kauanko olet työskennellyt autismilasten kanssa?

Kauanko olet työskennellyt sosiaali- ja terveysalalla?

Autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaaminen

Kohtaatko työssäsi lapsia tai nuoria, joilla on vuorovaikutuksen kanssa haasteita?

- Kyllä
 Ei

Millaisia vuorovaikutukseen liittyviä haasteita olet kohdannut? (vastaa omin sanoin)

Jos lapsella tai nuorella on vuorovaikutuksen kanssa haasteita, millaisia apuvälineitä käytätte tämän lapsen tai nuoren kanssa? (vastaa omin sanoin)

Koetko apuvälineet hyödyllisiksi? Millä tavoin ne on hyödyllisiä? (vastaa omin sanoin)

Millaisia haastavaa käyttäytymistä olet kohdannut? (vastaa omin sanoin)

Jos kyseessä on haastavasti käyttäytyvä lapsi tai nuori, muuttuuko sinun käyttäytyminen jotenkin? (vastaa omin sanoin)

Millaisia muita haasteita autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaamiseen voi liittyä? (vastaa omin sanoin)

Jos kyseessä on haastavasti käyttäytyvä lapsi tai nuori, muuttuuko sinun käyttäytyminen jotenkin?

- Kyllä
 Ei

Jos vastasit edelliseen "kyllä", millä tavalla?

Koetko, että autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaaminen on sinulle "luonnollista" vai liittyykö siihen

Kysely 2

5.12.2023 14.38

E-lomake - Sosiaalihuollon työntekijöiden kokemuksia autismin kirjon lasten ja nuorten kohtaamisesta

erilaisia tunteita? Millaisia tunteita? (vastaa omin sanoin)

Mitä on hyvä ottaa huomioon kohdatessa autismin kirjon lasta tai nuorta? (vastaa omin sanoin)

Mikä edesauttaa sitä, että autismin kirjon lapsen tai nuoren kohtaaminen sujuu hyvin? (vastaa omin sanoin)

Kohdatessa autismin kirjon lasta tai nuorta huomaatko lapsessa jotain merkkejä, jotka voivat aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä?

- Kyllä
 Ei

Jos vastasit edelliseen "kyllä", millaisia merkkejä?

Onko autismin kirjon lasta tai nuorta kohdatessa tullut vastaan omaan arvomaailmaan liittyviä haasteita?

- Kyllä
 Ei

Jos vastasit edelliseen "kyllä", millaisia haasteita? Millaisia tunteita se herättää? (vastaa omin sanoin)

Millaiset ohjeet antaisit henkilölle, joka on lähössä kohtaamaan autismin kirjon lasta tai nuorta eikä hän ole aiemmin ollut autismin kirjon lasten tai nuorten kanssa tekemisissä? (vastaa omin sanoin)

Tietojen lähetykset

Tallenna

Kiitos vastauksestasi!

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi